

Πράσινα Δωμάτια στο Θαλάσσιο Μέτωπο της

Σήμερα που οι πόλεις αναζητούν διεξόδους - οάσεις μέσα στην πυκνότητα και την εντατική χρήση του πολεοδομικού τους ιστού, το νερό γίνεται ένα πολύτιμο πρωτογενές υλικό που όσες το διαθέτουν στην όποια του μορφή - θάλασσα, λίμνη, ποτάμι - το αξιοποιούν για να αναβαθμίσουν τη δημόσια εικόνα τους και να αναδείξουν νέα μοντέλα αστικής ανάπτυξης. Η υλοποίηση αυτών των μοντέλων προϋποθέτει την «κατάκτηση» ενός νέου συνόρου για την πόλη και τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης μεταξύ του κτισμένου χώρου και του νερού.

Ο σχεδιασμός στο όριο πόλης - υδάτινου στοιχείου, εκεί όπου ο συμπαγής αστικός ιστός συναντάει τη φύση στην πιο ασταθή της μορφή - θάλασσα, λίμνη ή ποτάμι - έχει καταγράψει συναρπαστικά κεφάλαια στην ιστορία της πόλης. Πρωτοποριακό το σχέδιο του Μπέρναμ, το 1909, για το λιμνιακό μέτωπο του Σικάγο, όπου η πόλη «ανοίγεται» με ευφάνταστο και ευρηματικό τρόπο στον ορίζοντα της λίμνης Μίσιγκαν, γίνεται πραγματικό μανιφέστο επίλυσης αυτής της δύσκολης σχέσης, παίρνοντας υπόψη τη συνθετότερη πλέον δομή της νεαρής μητρόπολης του 20ού αι., με τις υποδομές της, τους άξονες κυκλοφορίας, την πυκνοδομημένη ενδοχώρα της.

Η Νέα Παραλία της Θεσσαλονίκης, το τμήμα του θαλάσσιου μετώπου της πόλης που εκτείνεται από το Λευκό Πύργο ως τα όρια του Δήμου Καλαμαριάς, αποτελεί αποτέλεσμα μιας μεγάλης παρέμβασης επιχωμάτωσης που έγινε μέσα στη δεκαετία του '60. Αυτή περιλαμβανει κατασκευή κρηπιδώματος ως άξονα περιπάτου δίπλα στη θάλασσα και παράλληλη ανάπτυξη μιας ζώνης πρασίνου.

Η Νέα Παραλία της Θεσσαλονίκης υπήρξε πάντα μια περιοχή που συγκέντρωνε στοιχεία ελκυστικά για την πόλη, εντασσόταν στην καθημερινή ζωή της συγκεντρώνοντας δραστηριότητες περιπάτου και αναψυχής. Αποτελεί ένα γραμμικό τόπο με περιορισμένο βάθος και μεγάλο μήκος, γεγονός που της προσδίδει ακριβή τα χαρακτηριστικά του «μετώπου», του λεπτού φλοιού που αναπτύσσεται πάνω στο προκλητικό όριο μεταξύ στεριάς και θάλασσας, μεταξύ φυσικού και κατασκευασμένου τοπίου. Ο σχεδιασμός σε αυτό το όριο οφείλει να συνυπάρχει και να συνδιαλαγεί με το υδάτινο στοιχείο, δηλαδή τη φύση στην πιο ασταθή της μορφή. Ιδιαίτερα το θαλάσσιο φόντο στον κόλπο της Θεσσαλονίκης αποτελεί ένα εκπληκτικό σκηνικό, όπου το εφήμερο και το μεταβλητό είναι τα κυρίαρχα στοιχεία. Η όποια επέμβαση στο πα-

ραλιακό μέτωπο παίρνει το χρώμα του, υπάρχει γιατί υπάρχει αυτό, δεν μπορεί να το ανταγωνιστεί, παρά μόνο να συνυπάρχει και να κερδίσει λίγη από την ακούραστη αίγλη του.

Γραμμικότητα και συνέχεια

Η βασική αρχή της μελέτης είναι να διατηρηθεί η χαρακτηριστική και αναγνωρίσιμη φυσιογνωμία του ενιαίου μετώπου της πόλης προς τη θάλασσα, η συνέχεια και η γραμμικότητα του τοπίου. Το παραλιακό πλακόστρωτο είναι ο ιδανικός τόπος περιπάτου, χωρίς διακοπές, χωρίς οχλήσεις. Ο περιπατητής είναι εκτεθειμένος στο φως, στην ανοικτή προοπτική, σε μια συνεχή πορεία πάνω στο γοητευτικό όριο μεταξύ των αντιθέτων: τη σταθερότητα του συμπαγούς κρηπιδώματος και την αστάθεια και διαύγεια του υγρού στοιχείου.

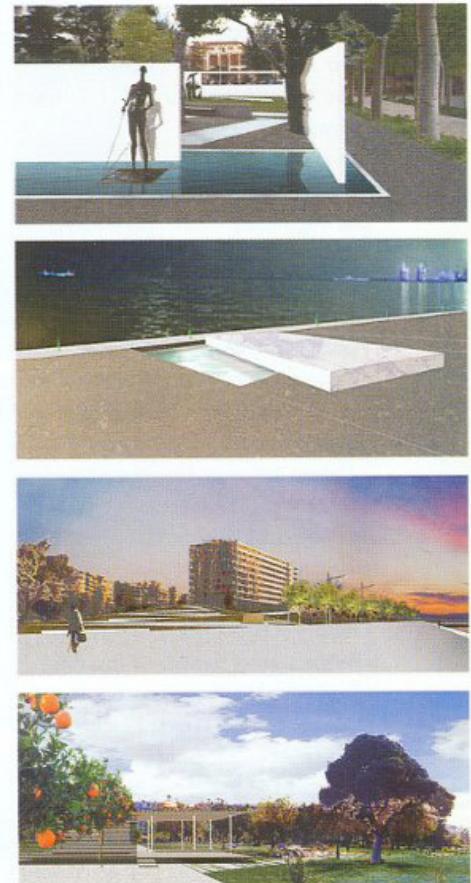
Πιστεύοντας πως πρέπει να διαφυλαχτεί αυτό το γοητευτικό στοιχείο της Νέας Παραλίας Θεσσαλονίκης, δεν επιχειρήθηκε καμία προέκταση κατασκευών μέσα στη θάλασσα.

Ουστόσο, η ανάγκη να βρεθούν σημεία ενδιαφέροντος στην ανάπτυξη της παραλιακής διαδρομής, μας οδήγησε στην απόφαση δημιουργίας σημειακών επεμβάσεων, ως «επεισοδίων» που θεματικά σχετίζονται με το νερό. Τα επεισόδια «χαμηλώνουν» την κλίμακα του παραλιακού μετώπου, δημιουργούν στάση, τόπο παιχνιδιού, σηματοδοτούν συγκεκριμένα σημεία, χωρίς να απονούν τη γραμμική ενότητα της διαδρομής. Οι επεμβάσεις πραγματοποιούνται σε χαρακτηριστικά σημεία του μετώπου και είναι πάντα διαφορετικές.

Οι κήποι

Δημόσιος χώρος στην οικεία κλίμακα του ιδιωτικού

Στον αντίοδα της γραμμικής πορείας, διαμορφώνονται, στην εσωτερική πλευρά, 16 χώροι ως μια αλληλοδιαδοχή «πράσινων δωματίων» με ένα ιδιαίτερο θεματικό χαρακτηριστικό ο καθένας. Η επιλογή αυτού του χαρακτηρισμού προλέγει τις προθέσεις: πρόκειται για χώρους που επιχειρούν να διατηρήσουν την οικεία ατμόσφαιρα του ιδιωτικού κήπου, οργανώνοντας ωστόσο το δημόσιο χώρο της πόλης. Δεν

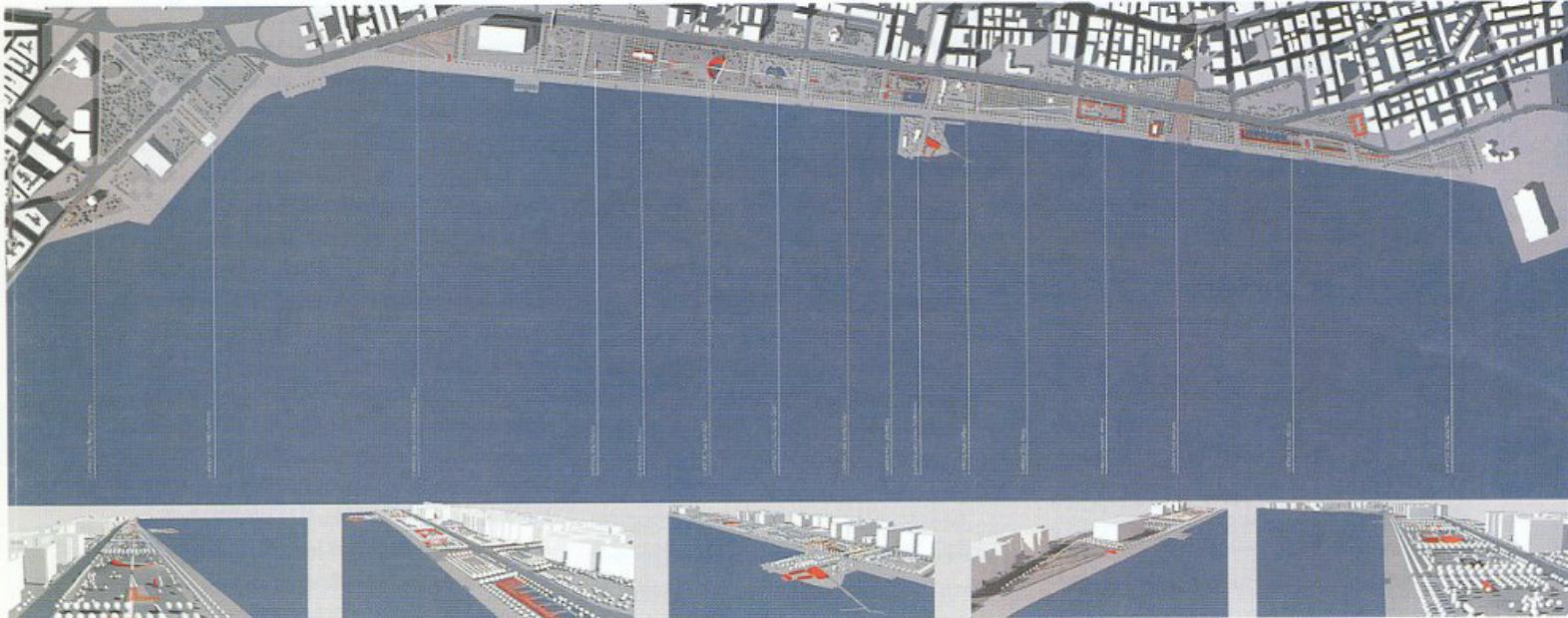

Ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για την Ανάπλαση της Νέας Παραλίας Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε από το Δήμο Θεσσαλονίκης σύμφωνα με την Οδηγία 92/50/EOK. Τη μεγαλύτερη βαθμολογία απέσπασε η ομάδα μελέτης:

Αρχιτεκτονική - Πολεοδομική Μελέτη
ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΙΔΗΣ
R. CASTRO - S. DENISSOF
ΜΠΕΡΝΑΡ ΚΟΥΟΜΟ
ΕΦΗ ΚΑΡΥΩΤΗ
ΠΑΡΑΚΕΥΗ ΤΑΡΑΝΗ
Στατική Μελέτη
ΙΑΚΩΒΟΣ ΛΑΒΑΣΣΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥΡΗ
Η/Μ Μελέτη
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΟΖΗΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΑΜΠΙΤΣΗΣ
Κηποτεχνική Μελέτη
ΥΛΩΡΙΚΗ Ε.Ε.

Θεσσαλονίκης

πρόκειται για μεγάλα «πάρκα», αλλά για μικρής έκτασης «δωμάτια» που φέρνουν στη μνήμη τους κήπους των εξοχικών κατοικιών που βρίσκονταν στην ανατολική παραλία πριν από την επιχωμάτωση και οι οποίοι έφταναν μέχρι την άκρη του κύματος και το φυσικό αιγιαλό.

Οι κήποι, σε αντίθεση με το πλακόστρωτο της παραλίας, είναι προστατευμένοι χώροι, έχουν τη δική τους εσωστρέφεια. Με τη λογική της διαφοροποίησης και της εναλλαγής, τη δυνατότητα οπτικής απομόνωσης, το σκιασμό, την έκπληξη, την ανακάλυψη ή αποκάλυψη του διαφορετικού, τα μαλακά δάπεδα και το πράσινο, οι κήποι ακολουθούν άλλους δρόμους συνθετικής γλώσσας και, εξυμνώντας το οικείο και το ιδιωτικό, δημιουργούν νέους συλλογικούς χώρους σε μια κλίμακα τοπική. Η εμπειρία μετασχηματίζεται σε μια διαδρομή με μεταβατικά στάδια, όπου το εφήμερο (η εναλλαγή των εποχών) και το ποικίλο αναδεικνύονται σε κυρίαρχα στοιχεία της σύνθεσης αποσπώντας διαφορετικά συναισθήματα από τον επισκέπτη - χρήστη. Ο μύθος αποκαλύπτεται κατά μήκος της διαδρομής, επανακαθορίζεται μέσω των φυσικών φαινομένων, δημιουργεί διαρκώς μεταβαλλόμενα οπτικά φαινόμενα. Αυτή η λογική σύνθεσης στοχεύει στη δημιουργία ενός χώρου σε

κίνηση, την απουσία ενός και μόνο προνομιακού σημείου, και αποδίδοντας μια νέα διάσταση στο «γραφικό», το εντάσσει στην οργάνωση του δημόσιου τοπίου της σύγχρονης πόλης. Με την ονομασία των δεκαέξι «πράσινων δωματίων» να ακολουθεί τη θεματική τους οργάνωση, ο κάθε χώρος σηματοδοτείται νοηματικά, ενισχύεται το στοιχείο της έκπληξης και δίνεται κίνητρο σε περισσότερους χρήστες να τον οικειοποιηθούν.

Ο Κήπος του Λευκού Πύργου: Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου για την ανάδειξη του μνημείου.

Ο Κήπος του Αλέξανδρου: Συνεχής ροή νερού από 72 χαμηλούς πίδακες και ένας χώρος - υπόβαθρο για το άγαλμα του έφιππου Μ. Αλέξανδρου, σημείο πλέον αναφοράς του παραλιακού μετώπου της πόλης.

Ο Κήπος του Απογευματινού Ήλιου: Ο κεκλιμένος κήπος και ένας χώρος για θέαση, ελκυστικός κυρίως τις απογευματινές ώρες και το ηλιοβασίλεμα.

Ο Κήπος της Άρμου: Ο κήπος με τους διαμορφωμένους χώρους άθλησης.

Ο Κήπος του Ίσκιου: Ένα «δάσος» από υψηλοράμφη σε πυκνό τετραγωνικό κάνναβο, σκίαση και ταυτόχρονη διαφάνεια προς τη θάλασσα.

Ο Κήπος των Εποχών: Ένα φυσικό λιβάδι «σπαραρένο» με την άγρια βλάστηση του ελληνικού τοπίου. Ο κύκλος της βλάστησης - ως κύκλος ζωής - γίνεται το ερμηνευτικό «κλειδί» για την κατανόηση αυτού του κήπου, που δε βασίζεται στο σχεδιασμό και τη σύνθεση αλλά στις αισθήσεις.

Ο Κήπος του Οδυσσέα Φωκά: Αναδιαμορφωμένος ο παιδότοπος στο σημερινό πάρκο Φωκά.

Ο Κήπος των Εσπερίδων: Παρόλο που τα δέντρα στο μυθικό Κήπο των Εσπερίδων δεν είχαν σχέση με τα σημερινά εσπεριδοειδή, καθώς αυτά δεν ήταν γνωστά στην αρχαία Ελλάδα, ο κήπος δανείζεται το όνομα από το μύθο και φυτεύεται με νεραντζιές, πορτοκαλιές, μανταρινιές και λεμονιές!

Ο Κήπος των Γλυπτών: Ένα «πράσινο δωμάτιο τέχνης», που διαμορφώνεται για να φιλοξενεί μοντέρνα γλυπτά μεγάλου μεγέθους. Ο χώρος επικειρεί τη συνύπαρξη της τέχνης και του ανοικτού δημόσιου χώρου, καταργώντας τα προνόμια αλλά και τις αναστολές ενός μουσειακού χώρου. Η τέχνη είναι παρούσα, μπορεί κανείς να καθίσει δίπλα της, να περπατήσει γύρουνεκεία στη σελίδα 12

Πράσινα Δωμάτια

στο Θαλάσσιο Μέτωπο
της Θεσσαλονίκης

συνέχεια από τη σελίδα 11

ρω της, να την παρατηρήσει ή να την αγνοήσει, να συζητήσει ή να φάει μπροστά της, να την αγγίξει. Αλλά έτσι μπορεί και η ίδια να αγγίξει τον επισκέπτη.

Ο Κήπος μέσα στη Θάλασσα: Στη μοναδική προεξοχή του γραμμικού παραλιακού μετώπου και στο μοναδικό σημείο όπου σώζεται τμήμα του φυσικού αιγιαλού πριν από την επιχωμάτωση του 1970, διαμορφώνεται ένας χώρος που συνδυάζει τον προτεινόμενο υπαίθριο κινηματογράφο με τις υπάρχουσες λειτουργίες.

Ο Κήπος των Φίλων: Κήπος συνάντησης και φαγητού στα υπάρχοντα εστιατόρια.

Ο Κήπος του Ήχου: Πυκνή και στοιχισμένη φύτευση υψίκορμων δέντρων και παρουσία νερού.

Ο Πειραματικός Κήπος: Διαμορφωμένος ως ένα εκπαιδευτικό εργαστήριο γύρω από όλα τα θέματα του κόσμου των φυτών, της βλάστησης, του κύκλου της ζωής, της προστασίας και συνετής διαχείρισης της φύσης, αποτελεί τον ιδανικό τόπο σχολικών επισκέψεων.

Ο Κήπος της Μνήμης: Η θάλασσα «... παφλάζει ενάντια στους αυλότοιχους των εξοχικών κατοικιών και, σε μερικά μέρη, ίσα πάνω τους». Η παραπάνω περιγραφή του Άγγου στρατιωτικού Ντεί, οι παλιές καρτ ποστάλ και μερικοί παλιοί χάρτες σκιαγραφούν την εικόνα που για ογδόντα περίπου χρόνια - από τα τέλη του 19ου αι. μέχρι τη δεκαετία του '60 - είχε η ανατολική πλευρά της παραλίας. Ο Κήπος της Μνήμης είναι ουσιαστικά ένας κενός χώρος, μια «ρωγμή» στο παρελθόν της πόλης, καθώς «ανοίγει» οπτικά το παραλιακό μέτωπο προς το διατηρητέο κτίριο της Εθνικής Τράπεζας. Τα παρτέρια του Κήπου της Μνήμης φυτεύονται με αρωματικά φυτά και βότανα ανακαλώντας, σε ένα δεύτερο σημείο αναφοράς, τις λεπτές αποχρώσεις της μνήμης που δε συντίθεται μόνο από εικόνες, αλλά συνιστά ένα πλέγμα ποικίλων αισθήσεων, ευωδιών και ήχων.

Ο Κήπος του Νερού: Ένας χώρος όπου το νερό είναι το κυρίαρχο συστατικό που οργανώνει και συνθέτει τη συνολική του ατμό-

σφαιρα.

Ο Κήπος της Μουσικής: Υπαιθριες μικρές μουσικές εκδηλώσεις σε άμεση γειτνίαση με το Μέγαρο Μουσικής.

Συνθήκες άνεσης στον αστικό υπαίθριο χώρο

Η δημιουργία θετικών περιβαλλοντικών συνθηκών στον αστικό υπαίθριο χώρο επιδρά ευνοϊκά στη συμπεριφορά των χρηστών και ενθαρρύνει τη χρήση του σε διαφορετικές εποχές του χρόνου. Η βελτίωση του μικροκλίματος, η πρόβλεψη προστασίας από τις αντίδοσες καιρικές συνθήκες και την όχληση από τις αστικές δραστηριότητες αποτελούν ελκυστικά χαρακτηριστικά των αστικών υπαίθριων χώρων. Οι συνθήκες άνεσης συνίστανται σε θερμική, οπτική και ακουστική άνεση, ωστόσο ιδιαίτερη σημασία έχει και η ενίσχυση του ψυχολογικού παράγοντα με την προσθήκη θετικών ερεθισμάτων στο χώρο.

Η θερμική άνεση επιτυγχάνεται με : Ενίσχυση της παρουσίας της βλάστησης και εισαγωγή φυτών με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η βλάστηση, μέσω μίας αυτορυθμιζόμενης βιολογικής διεργασίας των φυτών, εξομαλύνει τις θερμοκρασιακές μεταβολές.

Παροχή επαρκούς σκιασμού, είτε με φυτεύσεις είτε με κατάλληλα στέγαστρα, ώστε να είναι εφικτή η χρήση του χώρου καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Χρήση υλικών στα δάπεδα με χαμηλή ικανότητα απορρόφησης της ηλιακής ενέργειας.

Παρουσία νερού που προσφέρει τη δυνατότητα δροσισμού μέσω συναγωγής του αέρα που περνάει από την επιφάνειά του (ειδικά αν είναι σε μορφή πίδακα, ώστε να αυξάνεται η επιφάνεια έκθεσης).

Ενίσχυση του ψυχολογικού - αισθητικού παράγοντα. Με την προσπάθεια να ενταχθούν στο χώρο νέα σημεία ενδιαφέροντος και να επενδυθούν με σημασία οι χώροι πρασίνου (μετασχηματισμός σε κήπους) θεωρούμε ότι γίνεται ένα σημαντικό βήμα για να αποκτήσει ο χώρος νέο πρόσωπο, να ενισχυθεί το στοιχείο της έκπληξης

και να δοθεί κίνητρο σε περισσότερους χρήστες να τον οικειοποιηθούν.

Η οπτική άνεση είναι αποτέλεσμα παροχής ικανοποιητικού σκιασμού, επιλογής υλικών διπέδων με χαμηλή ανακλαστικότητα για αποφυγή της θάμβωσης και σχεδιασμού του τεχνητού φωτισμού ώστε να ενισχύεται το αίσθημα της ασφάλειας.

Η ακουστική άνεση επιδιώκεται με: Διαμόρφωση του ορίου των κήπων με αναχώματα σε κλίση (πρανή) για την προστασία από την ακουστική όχληση της Λεωφόρου Μ. Αλεξάνδρου.

Πύκνωση των δενδροφυτεύσεων - ειδικά στις περιοχές όπου το πλάτος μειώνεται και το πρόβλημα γίνεται πιο αισθητό.

Επιλεγμένη παρουσία του νερού («επεισόδια νερού»), καθώς έχει διαπιστωθεί ότι ο ήχος του νερού επιδρά ιδιαίτερα ευεργετικά σε αστικούς υπαίθριους χώρους, λειτουργώντας και ως ηχητικό φίλτρο από το θόρυβο.

Η επιλογή των φυτικών ειδών

Μετά από διερεύνηση για τον προσδιορισμό του δέντρου που χαρακτηρίζει την περιοχή, καταλήξαμε ότι δύο είναι τα κυρίαρχα είδη - το πεύκο και συγκεκριμένα η χαλέπιος πεύκη (*pinus halepensis*) και ο πλάτανος (*platanus orientalis*). Το είδος της χαλεπίου πεύκης εμφανίζεται καθ' όλο το μήκος των ακτών της πόλης.

Ο πλάτανος βρίσκεται αυτοφυής σχεδόν σε όλη την πόλη και είναι το κυρίαρχο είδος των φυσικών αποδεκτών των επιφανειακών υδάτων (*χειμάρρων*) που πριν να μπαζωθούν, κατέβαιναν ως την παραλία. Έτσι, ο πλάτανος εμφανίζοταν και εμφανίζεται φυσικώς, κατά παράλληλες συδενδρίες, εγκάρσια προς το θαλάσσιο μέτωπο της πόλης.

Και τα δύο είδη είναι άριστα προσαρμοσμένα στο περιβάλλον και δίνουν από μόνα τους τη χωροταξία που πρέπει να ακολουθηθεί: η χαλέπιος και γενικά τα πεύκα παράλληλα προς τη θάλασσα ενώ ο πλάτανος εγκάρσια προς αυτήν. ■

